

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Ústav lingvistiky a ugrofinistiky

Posudek vedoucího na diplomovou práci Elišky Pospíšilové

Příbuzenská terminologie v jazycích světa: srovnávací studie

Roztoky, 12. května 2009

Posuzovanou diplomovou práci lze shrnout následovně: Diplomantka si jako cíl stanovila „poukázat na rozmanitost systémů příbuzenských terminologií“ a „na možné existující spojitosti mezi typy příbuzenských terminologií a morfologickými a jinými vlastnostmi jazyků.“ Její metodou je synchronní popis a srovnání modelů příbuzenské terminologie, tzv. příbuzenských nebo genealogických stromů, u vzorku třiceti jazyků různých genealogických skupin a areálů. Data čerpá nejen z publikovaných zdrojů, ale i od rodilých mluvčích nebo odborníků na dané jazyky. Statisticky testuje možné souvislosti mezi různými aspekty příbuzenské terminologie i mezi typem příbuzenské terminologie a vybranými strukturními aspekty daného jazyka (celkem deset souvislostí). Dochází k závěru, že typ příbuzenské terminologie i typ příbuzenského systému vykazují jistou, byť slabou statistickou závislost na základním slovosledu a na morfologickém procesu, který převažuje při tvorbě příbuzenských termínů. Za hlavní přínos práce považuje diplomantka skutečnost, že „přináší nejen v češtině ojedinělý soubor třiceti genealogických stromů.“

Práci lze vytknout několik nedostatků:

1. Diplomová práce by podle mého názoru měla obsahovat shrnutí dosavadní teoretické literatury k tématu. Ačkoli diplomantka v úvodu práce – za využití mnoha antropologických pramenů – představuje konsenzuální klasifikaci příbuzenských systémů a příbuzenských terminologií, chybí teoretická diskuse zásadních antropologicko-lingvistických a jazykově-typologických studií o příbuzenské terminologii. Některé poznatky těchto studií – např. o univerzálních příbuzenské terminologie založených na příznakovosti a tzv. výraznosti (Greenberg 1966, 1990) – jsou přitom pro téma práce přímo relevantní.
2. Práce podle mého názoru zdaleka nevyužívá potenciál svého tématu. Strukturní parametry korelované s aspekty příbuzenských terminologií jsou jen dva: morfologický proces, který převažuje při tvorbě příbuzenských termínů (jeho typy nejsou v práci explicitně definovány), a tzv. základní slovosled. Omezení sledovaných parametrů je jistě nutné, není však jasné, na jakém základě byly vybírány: proč základní slovosled, a ne třeba míra syntézy, D/H-marking nebo jiné silně prediktivní parametry? A podobně u lexikosémantických parametrů: proč rozlišení termínů pro starší a mladší sestru, a ne třeba rozlišení termínů pro sourozence rodičů (srov. Lowie 1928, Kirchoff 1932)? Diplomantkou deklarovaný synchronní morfologický přístup přímo vybízí k systematickému sledování morfologických vztahů mezi příbuzenskými termíny, tj. homonymií na úrovni morfému (a ne jen – jak to činí komponentní analýza – homonymií na úrovni slova, srov. Goodenough 1970). Diplomantka sice morfologickou analýzu příbuzenských termínů u jednotlivých jazyků provádí, při generalizacích však bere v úvahu jen „převažující morfologický proces“.
3. Morfologická analýza příbuzenských termínů, kterou diplomantka provádí, vychází pouze z

formy a významu příbuzenských termínů. Vědomě a deklarovane (s. 16) nebere v úvahu významy relevantních morfémů mimo systém příbuzenské terminologie. To vede např. k tomu – mám-li se omezit na jazyky, o kterých mám nějaké povědomí –, že u maďarských příbuzenských termínů jsou mnohá kompozita považována za afixální derivace (srov. „prefixy“ *más* a *nagy* a „sufixy“ *ős* a *húg*), nebo k tomu, že se některé romské termíny považují za reduplikované, ačkoli reduplikace v tomto jazyce neexistuje. Rétorická otázka: do jaké míry se lze při použití uvedené metody spolehnout na stanovení parametru „převažující morfologický proces“?

4. Diplomantka se nepokouší o jakékoli explanace zjištěných generalizací.

Přes uvedené nedostatky splňuje diplomová práce Elišky Pospíšilové požadavky kladené na úroveň magisterské klauzury: mj. vychází z bohatého jazykového materiálu, splňuje cíle, které si stanovuje, a formuluje některé originální generalizace. Mohu ji proto **doporučit k obhajobě**. Vzhledem k tomu, že výše uvedené výtky jsem diplomantce v průběhu vedení práce sděloval, navrhuju hodnotit práci jako **dobrou**.

Mgr. Viktor Elšík, Ph.D.
ÚLUG FF UK